

Tiskovno konferenco Mednarodne komisije za varstvo Alp (CIPRA-International) v torek, 31. oktobra v Luzernu

CIPRE-International
Im Bretscha 22
FL-9494 Schaan
00423 237 40 30
Fax 00423 237 40 31
cipra@cipra.org
www.cipra.org

Vsebina tiskovne mape

Kratek pogled na dosednji potek alpskega procesa: "Dolg in težaven vzpon tik ob prepadu" <i>Andreas Weissen</i>	2
Zahteve CIPRE za nadaljnji potek alpskega procesa: „Problemi so rešeni, lotimo se dela! “ <i>Andreas Weissen</i>	3
Zahteve, naslovljene na italijansko predsedstvo Alpske konvencije <i>Helmuth Moroder</i>	4
Prometni protokol: Trajanje pogajanj: 10 let (1990 – 2000) <i>Peter Hasslacher</i>	5
Zahteve CIPRE za izvajanje Alpske konvencije <i>Andreas Götz</i>	6
Poletna akademija "Žarišče Alpe"	7
„Alpsko poročilo“: standardno delo o Alpah	8
CIPRA	9
Kratek pregled Alpske konvencije in izvedbenih protokolov	10

Kratek pogled na dosedanji potek alpskega procesa

„Dolg in težaven vzpon tik ob prepadu“

Andreas Weissen

predsednik CIPRE-International

Mednarodna komisija za varstvo Alp (CIPRA) spremlja pogajanja okrog Alpske konvencije že od samega začetka kot kritična in konstruktivna opazovalka.

Tako je CIPRA-International kmalu ugotovila, da je veliko določil v protokolih popolnoma neobvezujočih ter da izražajo le najmanjši skupni imenovalec pogodbenic. Prav tako CIPRA vse do danes pogoša pripravljenost pogodbenic, da bi prispevale sredstva za ustanovitev stalnega sekretariata, za stalno obveščanje in – ne nazadnje – za začetne dejavnosti, namenjene uresničevanju konvencije.

Čeprav traja alpski proces sedaj že enajst let in napreduje le z velikimi mukami in težavami, se CIPRA zavzema za nadaljevanje dela. Alpska konvencija je namreč kljub vsem pomanjkljivostim doslej najkonkretnjši in najnaprednejši projekt za trajnostni razvoj velike regije.

Kljub pregledu doslej opravljenega dela pa se CIPRA še naprej vključuje v alpski proces. Prek sklepov, sprejetih na Alpski konferenci v Luzernu, naj bi sedaj v Alpsko konvencijo končno prišlo več dinamike, ki naj bi se odrazila zlasti pri njenem konkretnem izvajanju.

Zahteve CIPRE za nadaljnji potek alpskega procesa

„Problemi so rešeni, lotimo se dela ! “

Andreas Weissen

predsednik CIPRE-International

Najkasneje do naslednje alpske konference leta 2002, ki ga je Organizacija združenih narodov razglasila za leto gora, Mednarodna komisija za varstvo Alp pričakuje, da:

1. bodo vse pogodbenice s sodelovanjem teritorialnih skupnosti ter nevladnih organizacij začele izvajati konkretne projekte za uresničevanje Alpske konvencije, ki bodo obsegale več držav
(opomba: konkretno pobudo je do sedaj uresničila le Francija z ustanovitvijo „Mreže zavarovanih območij v Alpah“ ; vse druge pobude so rezultat zasebnih iniciativ, npr. Omrežje občin - Povezanost v Alpah, Alpski forum znanstvenikov, alpsko mesto leta itd.);
2. bodo vse pogodbenice prispevale finančna sredstva za dejavnosti in projekte, namenjene izvajanju Alpske konvencije
(opomba: poleg programa Evropske unije „Interreg IIIb/ Alpe“ so potrebna še dodatna sredstva, npr. za manjše projekte in pobude, ki bi lahko služili kot zgled);
3. bo stalni odbor večkrat obravnaval aktualna vprašanja ter se tako hitro in učinkovito odzval željam in potrebam hribovskega prebivalstva
(opomba: primer za to so poročilo in priporočila za varstvo pred plazovi; mandat delovne skupine se razširi na vprašanja, ki se navezujejo na poplave in hudourniške nanose);
4. bo pripravljen osnutek za manjkajoče protokole, zlasti pa za protokola o prebivalstvu in kulturi ter podnebjju in ohranjanju čistega zraka,
5. bodo vse pogodbenice ratificirale doslej podpisane protokole,
6. bodo razrešena vsa vprašanja glede nalog, financiranja in sedeža stalnega sekretariata, da bi tako bilo mogoče čim hitreje začeti z delom,
7. bodo vse pogodbenice redno obveščale javnost o vsebini, napredovanju in izvajanju Alpske konvencije
(opomba: doslej je za redno obveščanje javnosti o Alpski konvenciji poskrbela samo Avstrija);
8. bo imenovana ustanova za opazovanje Alp ter da bo stalni odbor oblikoval prednostne cilje za monitoring
(opomba: še posebej je potrebno delovati na naslednjih področjih: opazovanje razvoja prometa in obremenitev okolja zaradi prometa, vključno z ovrednotenjem učinkovitosti ukrepov prometne politike; opazovanje sprememb pri genskih virih v kmetijstvu (koristne domače živali in koristne rastline) ter sprememb kulturne krajine; opazovanje škodljivega tekmovanja med alpskimi zimskimi športnimi kraji v pozidavi območij).

S podpisom prometnega protokola je problem tako končno rešen - lotimo se torej dela, ki bo koristilo varstvu in trajnostnemu razvoju alpskega prostora.

Zahteve, naslovljene na italijansko predsedstvo Alpske konvencije

Helmuth Moroder

1. podpredsednik CIPRE-International

Prvih osem protokolov je podpisanih, sedaj pa je na vrsti konkretno delovanje: protokole je treba ratificirati in uresničiti.

Italijansko predsedstvo prevzema torej zelo pomembno in odgovorno nalogo. Od novega predsedstva pričakujemo:

- še v tem letu ustanovitev profesionalnega urada, ki bo uporabljal štiri glavne alpske jezike, da bo tako mogoče takoj pričeti z delom in da bo zagotovljeno sporazumevanje z vsemi alpskimi državami;
- hitro ratifikacijo protokolov kot zgled drugim pogodbenicam;
- izdelavo akcijskega načrta v tesnem sodelovanju s pogodbenicami, le-tega je treba predložiti in odobriti na naslednjem zasedanju Stalnega odbora, ki mora biti najkasneje marca 2001. Prvi akcijski načrt naj zajema naslednje vsebine: prednostne ukrepe za izvajanje, ki bi morali biti sprejeti pred ratifikacijo; časovni načrt za izvajanje prednostnih ukrepov; štirijezični koncept komunikacije v zvezi z Alpsko konvencijo in njenim uresničevanjem na celotnem alpskem prostoru;
- takojšnji razpis kandidatur za sekretariat, ki naj bi začel delovati leta 2001.

Prometni protokol

Trajanje pogajanj: 10 let (1990 – 2000)

Peter Hasslacher

2. podpredsednik CIPRE-International

O nobenem drugem protokolu o izvajanju Alpske konvencije pogajanja niso trajala toliko časa kot o prometnem protokolu. Septembra 1990 je bilo v Bernu ustanovno zasedanje delovne skupine za promet. Po neuspešnih pogajanjih je švicarsko predsedstvo leta 1995 vrnilo mandat Stalnemu odboru. Na 4. in 5. alpski konferenci na Brdu in Bledu (Slovenija) leta 1996 in 1998 niso mogli doseči soglasja zaradi Avstrije, ker je zahtevala prepoved gradnje novih cest višjega razreda, zaradi katerih bi se povečal promet čez Alpe. Zaradi številnih pobud CIPRE kot nevladne organizacije in njenih članskih organizacij so leta 1998 pooblastili Liechtenstein, da pripravi nov osnutek. Na 15. zasedanju Stalnega odbora v Château d'Ëx so se konec marca 2000 na pogajanjih na ravni uradnikov soglasno sporazumeli o prometnem protokolu, ki so ga izdelali na štirih zasedanjih delovnih skupin. Poleti leta 2000 so bili v Italiji odpravljeni pomisleki, ki so jih glede tega vprašanja imele severnoitalijanske pokrajine, v Avstriji pa so dosegli soglasje vseh zveznih dežel.

Pri prometnem protokolu gre tako prvič za mednarodnopravno obvezujoče izhodišče za skupno prometno politiko alpskih držav, ki velja na celotnem alpskem prostoru.

Ta dokument zavezuje tudi Evropsko unijo kot pogodbenico k skupnemu izvajanju vsebin protokola.

S stališča CIPRE je osnovni protokol »Promet« vsekakor uspel, zanj pa so značilne nekatere posebne prednosti, kot so:

- opustitev gradnje novih čezalpskih cest višjega razreda;
- gradnja novih cest višjega razreda za promet znotraj Alp je vezana na stroge pogoje;
- obvezne so predhodne konzultacije pri projektih, ki imajo pomemben čezmejni vpliv;
- obvezno je spodbujanje vzpostavitve in razširitve uporabnikom prijaznih in okolju primernih sistemov javnega prometa;
- spodbujanje izboljšave železniške infrastrukture, optimizacije obratovanja ter posodobljenja železnice;
- postopna uvedba sistema dajatev za promet, na podlagi česar je mogoče pravično kriti realne stroške;
- upoštevanje ciljev prometnega protokola v drugih politikah;
- sodelovanje neposredno prizadetih teritorialnih skupnosti;
- ureditev in ohranitev območij z omejenim prometom in brez prometa, ureditev turističnih krajev, kjer je prepovedana vožnja z avtomobili, ukrepi za spodbujanje prihoda in bivanja počitniških gostov brez uporabe avtomobilov.

Zaradi politične aktualnosti tega problema CIPRA sedaj pričakuje, da bo prometni protokol pri uresničevanju konvencije postal eden od prednostnih ciljev, da bodo z delom začele delovne skupine (kot je, recimo, delovna skupina za cilje kakovosti okolja v gorah) in da bodo sprejeti ustrezni sklepi.

Zahteve CIPRE za izvajanje Alpske konvencije

Andreas Götz

Direktor CIPRE-International

Pobudo za maloštevilne dejavnosti, ki so bile namenjene izvajanju Alpske konvencije in kolikor jih je bilo v vsej njeni zgodovini, so skorajda brez izjeme dale nevladne organizacije. Tako je, recimo, CIPRA že leta 1996 ustanovila Omrežje občin „Povezanost v Alpah“, ki združuje občine iz vseh alpskih držav, ki so bile pripravljene konkretno izvajati Alpsko konvencijo. Leta 1998 sta se temu pridružila „Poročilo o Alpah“ kot standardno delo o Alpah v štirih jezikih, za katerega je pobudo prav tako dala CIPRA, ter „Poletna akademija - Žarišče Alpe“ kot podiplomski študij CIPRE o alpskih temah. Združenje EUROMONTANA je ponudilo konkreten projekt za izvajanje protokola o hribovskem kmetijstvu. Države pa medtem niso ukrenile ničesar in samo Francija je dala pobudo za ustanovitev Mreže zavarovanih območij v Alpah, ki odlično deluje in v kateri poteka sodelovanje po vsem alpskem prostoru tako, da je izrazito naravnano na prakso. Žal moramo to organizacijo označiti kot skorajda edino omembe vredno državno dejavnost, ki je namenjena izvajanju Alpske konvencije. Omeniti velja tudi še delovno skupino za izvajanje protokola o gorskem gozdu.

Ministri za okolje so pred dvema letoma na 5. alpski konferenci ugotovili, da se mora izvajanje Alpske konvencije začeti že pred ratifikacijo izvedbenih protokolov, kljub temu pa ni bila uresničena cela vrsta dejavnosti za izvajanje konvencije na državni ravni. Sklep je najprej povzročil, da je švicarska delegacija pri Stalnem odboru Alpske konference predložila teze o izvajanju Alpske konvencije, o katerih je tekla izčrpna razprava, maja letos pa je švicarsko predsedstvo pogodbenice in opazovalce pozvalo, naj k vsem protokolom pripravijo konkretne predloge za njihovo uresničevanje.

Žal pa ta poziv pri državah ni prinesel prav veliko omembe vrednih rezultatov. Francija je sicer pripravila nekaj maloštevilnih predlogov, Nemčija je predložila zajeten dokument, ki se v glavnem omejuje na že obstoječe dejavnosti in zakonske predpise v Nemčiji, druge države pa svojih predlogov sploh niso poslale. Mrtvilo, ki je prišlo do izraza zaradi nedejavnosti držav, je postalo v zadnjih letih kar značilnost Alpske konvencije in samo upamo lahko, da bo nedejavnost po sprejetju današnjih sklepov postala stvar preteklosti.

CIPRA je za izvajanje protokolov pripravila obsežen dokument, ki je priložen tiskovni mapi. Vsi predloženi ukrepi se navezujejo na naloge, ki jih države lahko bolje rešujejo skupaj kot pa vsaka zase, to pa bi bil pravzaprav smisel Alpske konvencije, le da se je nanj medtem spet nekoliko pozabilo.

Prek zahtevanih ukrepov bi morala vsaka pogodbenica ugotoviti, katere so največje pomanjkljivosti na njenem področju, gremijem pa bi morala poročati, kako namerava te pomanjkljivosti odpraviti. Pomembno je, da se za vse ukrepe določi jasen in obvezujoč program in da pogodbenice redno poročajo o doseženem napredku, na podlagi česar je možno nadzirati uspeh.

Zagotovo drži, da za uspešno delovanje ne zadostuje le nekaj tez, države pa tudi ne bodo mogle več prepuščati pobude nevladnim organizacijam. Končno si morajo začeti prizadevati za konkretno uresničevanje konvencije, ki bo segalo prek njihovih meja.

Po enajstih letih Alpske konvencije pa bi za to že bil čas.

Poletna akademija "Žarišče Alpe"

Alpe so največje in zaradi človekovega izkoriščanja najbolj obremenjeno visokogorje v Evropi, zato je varstvo Alp postalo vprašanje preživetja za celo vrsto alpskih regij. Poiskati je treba strategije, pri katerih je ideja o varstvu usklajena s trajnostnim razvojem. Rešitve so danes globalne in jih najdemo v čezmejnem sodelovanju. S tem je povezana tudi Alpska konvencija kot državna pogodba, vendar pa je na to treba pripraviti tudi mlade. Zato se na poletni akademiji CIPRE srečujejo mladi ljudje iz različnih držav, ki so zaključili univerzitetni ali pa vsaj visokošolski študij.

Eno od načel poletne akademije v Liechtensteinu je tudi to, da na njej predavajo strokovnjaki iz vseh alpskih držav, ki prihajajo z univerz, iz zasebnega gospodarstva in okoljskih organizacij.

Na tritedenskem osnovnem tečaju udeleženci obravnavajo različne aktualne teme o Alpah ter se poglobljajo v aktualna vprašanja z različnih strokovnih področij. V ospredju je posredovanje osnovnega razumevanja glede načina delovanja procesov, ki so značilni za Alpe. Načrt obravnavanih tem obsega prostorsko načrtovanje in regionalni razvoj, mit in resničnost o Alpah, osnove trajnostnega razvoja, geografsko in kulturno ozadje, turizem, varstvo narave, hribovsko kmetijstvo, promet in številne druge pomembne alpske teme. Skupine predavateljev se izmenjujejo vsak dan, poseben poudarek pa je namenjen tesni povezavi izbranih tem med seboj, s praktičnimi problemi v alpskem prostoru in z Alpsko konvencijo.

Vsako leto je poleg osnovnega tečaja organiziran tudi tečaj, ki je posvečen določeni osrednji temi. V tem delu projekta se udeleženci ukvarjajo z osrednjo temo, ki se spreminja vsako leto. Osrednja tema prve poletne akademije je tako bila „Labeling – priložnost za trajnostni razvoj v Alpah“, s podporo Evropske unije pa so na to temo pripravili tudi CD-ROM. Druga poletna akademija je obravnavala "neposredno trženje kot instrument trajnostnega razvoja v Alpah". Za leto 2000 je bil z inštitutom, ki ga vodi vrhunski strokovnjak za Alpe, prof. Werner Bätzing z Univerze Erlangen/ Nürnberg, sklenjen dogovor o sodelovanju na osrednjem tečaju o ekološkem prestrukturiranju množičnih turističnih središč.

„Alpsko poročilo“: standardno delo o Alpah

Leta 1998 je CIPRA na 480 straneh predstavila izčrpne informacije o Alpah, ki so bile za širšo javnost pripravljene raznoliko in nazorno. Knjiga, ki je istočasno izšla v štirih najpomembnejših alpskih jezikih, torej v francoščini, italijanščini, nemščini in slovenščini, je tako postala standardno delo o Alpah.

Privlačno pripravljene podatki in dejstva o Alpah so potreba za tiste, ki v Alpah živijo, delajo, se ukvarjajo s politiko, pa tudi za turiste, ki ta prostor doživljajo med počitnicami ali na potovanju skozi njega. S tem, ko ponuja v zgoščeni in raznoliki obliki osnove zbranega strokovnega vedenja, je „Poročilo o Alpah“ zapolnilo pomembno vrzel.

O Alpah je bilo napisano veliko monografij z veličastnimi gorskimi panoramami in čudovitimi kulturnimi krajinami. „Poročilo o Alpah“ pa to področje obravnava natančneje in ta raznolik naravni in kulturni prostor podrobno razčleni. Kakšno je stanje na področju varstva krajine in narave? Kakšen pomen in vpliv ima turizem? Kolikšen je obseg prometa na tranzitnih oseh? Na ta in številna druga vprašanja ta prvi pregled celotnega alpskega prostora odgovarja s konkretnimi podatki in razlagami. Osrednje teme prvega zvezka so promet in transport, turizem in prosti čas ter narava in krajina.

Poročilo o Alpah se ne omejuje le na številke in dejstva, ki so tukaj prvič predstavljeni, temveč daje besedo tudi številnim strokovnjakom iz vseh sedmih alpskih držav, katerih ime na določenem tematskem področju nekaj pomeni. V razumljivem jeziku so v več kot 70 krajših prispevkih nakazani posamezni vidiki, problemi ter možne rešitve. Kdor želi dobiti hitro, kakovostno in objektivno informacijo, bo v prvem zvezku „Poročila o Alpah“ našel številne odgovore, pa tudi pobudo za razmislek o določenih problemih. Delo, pri katerem je sodelovalo 77 avtorjev, raziskovalcev podatkov, prevajalcev ter štiri založbe, je trajalo skorajda dve leti.

Poročilo je v nemškem jeziku izšlo pri založbi Haupt Verlag (Bern, Stuttgart in Dunaj), v francoskem pri založbi Edisud (Aix-en-Provence), v italijanskem pri Centro Documentazione Alpina CDA (Torino), v slovenščini pa je izšlo pri mariborski založbi Grafitti Studio.

Pri „2. poročilu o Alpah“ je spet predvidena razdelitev: na eni strani je tu „letno poročilo“, po drugi strani pa poročilo obravnava različne osrednje teme, ki so dopolnjene s podatki. Prvi del je namenjen temi „življenje v Alpah“ z naslednjimi poglavji: „Prebivalstvo in kultura“, „Razvoj, ki ima prihodnost“, „Alpska politika in omrežja“ ter „Sprememba podnebja“. Medtem ko je prvi zvezek „Poročila o Alpah“ obravnaval področja, kot so „narava in krajina“, „promet“ in „turizem“, pa so ključne teme drugega zvezka „hribovsko kmetijstvo in gorski gozd“, „raba energije“ ter „urejanje prostora in varstvo tal“, dopolnjene s podatki. **2. poročilo o Alpah bo izšlo spomladi leta 2001 – tudi tokrat v štirih jezikih.**

CIPRA

Mednarodna komisija za varstvo Alp CIPRA (Commission Internationale pour la Protection des Alpes) je nevladna krovna organizacija, ki je bila ustanovljena leta 1952, danes pa združuje prek 100 organizacij in združenj v celotnem alpskem loku. Sedež CIPRE je v Schaanu v Kneževini Liechtenstein. **CIPRA ima uradni status opazovalke pri Alpski konvenciji, ki je v veliki meri nastala na njeno pobudo**, ter pri Svetu Evrope. Predstavništva ima v vseh sedmih alpskih državah.

CIPRA se celostno zavzema za ohranitev naravne in kulturne dediščine v alpskem prostoru. Pobude daje za sprejetje ukrepov za varstvo narave in krajine ter s svojim delom spodbuja trajnostni razvoj v Alpah. Zavzema se za to, da bi se razvojni načrti v Alpah oblikovali v trajnostnem smislu, pri čemer bi bili sprejemljivi za okolje in družbo, obremenitve okolja pa bi zmanjšali do znosne mere.

CIPRA se zavzema tudi za ohranitev regionalne raznolikosti v Alpah in za čezmejno reševanje skupnih problemov, s čimer prispeva h karseda široki zavesti o Alpah znotraj in zunaj alpskega loka.

CIPRA velja za informativno stičišče alpskega prostora, predvsem pa kot krovno združenje organizira prireditve, izdaja publikacije, izvaja študije ter posreduje stike ter usklajuje čezmejne dejavnosti. Če je le mogoče, komunicira v štirih jezikih in tako spodbuja izmenjavo med najrazličnejšimi akterji prek jezikovnih meja alpskega prostora. Tako je, recimo, za letno strokovno konferenco CIPRE, ki jo vsako leto priredijo v drugi alpski državi in vsako leto obravnava drugo temo, organizirano simultano prevajanje v francoskem, italijanskem nemškem in slovenskem jeziku.

Informativni bilten CIPRE izhaja štirikrat letno v štirih jezikih. Obsežne informacije o CIPRI ter njenih nacionalnih in regionalnih predstavništvih kakor tudi o Alpski konvenciji ter številnih drugih alpskih temah so na voljo na spletni strani CIPRE na naslovu www.cipra.org. Tu je mogoče "on-line" naročiti tudi vse publikacije CIPRE.

Do sedaj sta bila poleg „Poročila o Alpah“ najpomembnejša projekta CIPRE Poletna akademija „Žarišče Alpe“ ter Omrežje občin „Povezanost v Alpah“.

CIPRA-International, Im Bretscha 22, FL-9494 Schaan, tel.: 00423 237 40 30, faks: 00423 237 40 31, e-pošta: cipra@cipra.org, spletna stran: www.cipra.org

Nacionalna predstavništva

CIPRA-Österreich, c/o ÖGNU Umweltdachverband, Alserstrasse 21/1/5, A-1080 Wien
tel.: 0043 1 40 113 36, faks: 0043 1 40 113 50, cipra@oegnu.or.at,

CIPRA-Schweiz, c/o Pro Natura, Postfach, CH-4020 Basel; tel.: 0041 61 317 92 42, faks: 0041 61 317 92 66, mbehrens@pronatura.ch;

CIPRA-Deutschland, Waltherstrasse 29, D-80337 München, tel.: 0049 89 54 42 78 50, faks: 0049 89 54 42 78 99, info@cipra.de, www.cipra.de;

CIPRA-France, c/o Mountain Wilderness, 5, Place Bir hakeim, F-38000 Grenoble, tel.: 0033 476 01 89 08, faks: 0033 476 01 89 07, cipra.france@wanadoo.fr;

CIPRA-Liechtenstein, c/o LGU, Im Bretscha 22, FL-9494 Schaan, tel.: 00423 232 52 62, faks: 00423 237 40 31, lgu@lgu.LOL.li, www.lgu.li;

CIPRA-Italia, c/o Pro Natura Torino, Via Pastrengo 20, I-10128 Torino, tel.: 0039 011 54 86 26, faks: 0039 011 534 120, cipra@arpnet.it;

CIPRA-Slovenija, Večna pot 2, SI-1000 Ljubljana, tel.: 00386 61 200 78 00 (int. 209), cipra@gozdis.si;

Regionalno predstavništvo:

CIPRA-Südtirol, c/o Dachv. f. Natur- u. Umweltschutz, Kornpl. 10, I-39100 Bolzano, tel.: 0039 0471 97 37 00, faks: 0039 0471 97 67 55, natur@dnet.it, www.umwelt.bz.it

Kratek pregled Alpske konvencije in izvedbenih protokolov

1. Okvirna konvencija (1991)

Pogodbenice Alpske konvencije – to so Avstrija, Francija, Italija, Liechtenstein, Monako, Nemčija, Slovenija, Švica ter Evropska unija - se v Alpski konvenciji zavezujejo, da bodo s preudarno in trajnostno rabo virov ter z „upoštevanjem načela preventive, povzročitelja in sodelovanja“ zagotavljale celostno politiko za ohranitev in varstvo Alp. Nadalje so se sporazumele, da bodo na alpskem prostoru okrepile čezmejno sodelovanje ter ga prostorsko in strokovno razširile.

Raziskave in sistematična opazovanja (raziskovalna dela in znanstvena ocenjevanja, sodelovanje, programi za sistematično opazovanje, raziskave in opazovanja ter zbiranje podatkov) je treba med seboj uskladiti. Tudi na pravnem, znanstvenem, gospodarskem in tehničnem področju je treba okrepiti sodelovanje. Predvideno je tudi sodelovanje z mednarodnimi vladnimi in nevladnimi organizacijami ter tekoče obveščanje javnosti.

Za natančno določitev okvirne konvencije so predvideni protokoli za izvajanje Alpske konvencije, ki so razdeljeni na dvanajst področij. Protokoli, ki že obstajajo, bodo na kratko predstavljeni v nadaljevanju. Letnica pomeni leto, v katerem je bil podpisan posamezen protokol. V vseh protokolih je predvideno sodelovanje teritorialnih skupnosti (dežel, kantonov, pokrajin itd.), mednarodno sodelovanje, raziskave in opazovanje ter izobraževanje in obveščanje. Za področja, kot so „prebivalstvo in kultura“, „vodno gospodarstvo“, „ohranjanje čistega zraka“ ter „gospodarjenje z odpadki“, so protokoli sicer predvideni, vendar pa niso dokončno izdelani.

2. Varstvo narave in urejanje krajine (1994)

Opraviti je treba izčrpne posnetke stanja. Položaj varstva narave in urejanja krajine je treba predstaviti in ga redno dopolnjevati. Pogodbenice morajo sestaviti zasnove, programe in / ali načrte, s katerimi opredelijo zahteve in ukrepe za uresničitev ciljev varstva narave in urejanja krajine v alpskem prostoru. Na podlagi krajinskega načrtovanja in v skladu s prostorskim načrtovanjem bo potrebno sprejeti vse ukrepe za ohranitev in izboljšanje naravnega in sonaravnega življenjskega okolja prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst kakor tudi za druge sestavine naravne in kulturne krajine.

Pri posegih v naravo in krajino morajo pogodbenice zagotoviti, da ne pride do škodljivih vplivov, ki se jim da izogniti, in da se neizogibni škodljivi posegi kompenzirajo z ukrepi za varovanje narave in urejanje krajine. Obremenitve in škodljive vplive na naravo in krajino je treba zmanjšati. Za prostor pomembne rabe morajo biti takšne, da čim manj prizadenejo naravo in krajino. Sprejeti je treba ukrepe za ohranjanje in po potrebi za obnavljanje posebnih naravnih in sonaravnih sestavin krajine, biotopov, ekosistemov in tradicionalne kulturne krajine.

Obstoječa zavarovana območja je treba ohranjati, urejati in po možnosti razširjati v skladu z njihovo namembnostjo. Po možnosti se ustanovljajo nova zavarovana območja, kot so, recimo, nacionalni parki. Za povezanost zavarovanih območij je treba sprejeti ustrezne ukrepe na državni ravni in čezmejno.

Za samonikle živalske in rastlinske vrste je treba zagotoviti obstoj v njihovi raznovrstnosti in zadostno populacijo, zlasti z zagotavljanjem dovolj velikih prostorov. Narediti je treba sezname ogroženih vrst za celoten alpski prostor, za katere so potrebni posebni varstveni ukrepi. Predvideno je tudi ponovno naseljevanje samoniklih vrst.

3. Hribovsko kmetijstvo (1994)

V okviru tega protokola je predvideno pospeševanje hribovskega kmetijstva, poleg tega pa bo na hribovitih območjih treba upoštevati posebne razmere pri urejanju prostora, namenski rabi tal, urejanju in izboljševanju zemljišč ob upoštevanju naravne in kulturne krajine. Osrednjega pomena je površina za kmetijsko rabo, ki bo primerna kraju in prijazna za okolje. Poskrbeti je treba za ohranjanje ali obnavljanje tradicionalnih elementov kulturne krajine (gozd, gozdni robovi, gozdičevje, grmičevje, močvirni, suhi in pusti travniki, pašniki) kot tudi gospodarjenje z njimi. Posebni ukrepi so potrebni za ohranjanje značilnih kmečkih poslopij in arhitekturnih elementov ter za nadaljnjo uporabo značilnih načinov gradnje in gradbenega materiala.

Pogodbenice si morajo prizadevati za uporabo in širjenje ekstenzivnih, naravnih in za območje značilnih metod pridelovanja v hribovitih območjih ter varovati proizvodnjo tipičnih kmetijskih proizvodov ter taki proizvodnji dvigati vrednost.

Ohranjati je treba živinorejo, vključno s tradicionalnimi domačimi živalmi, ki mora biti prilagojena območju, razpoložljivim površinam in biti sprejemljiva za okolje. Ohraniti je treba potrebno strukturo kmetijskih in gozdnih površin in predvideti potrebne ukrepe za ohranjanje genetske raznolikosti živine in kulturnih rastlin, zlasti na področju raziskav in prenosu rezultatov na proizvodnjo.

Pogodbenice si prizadevajo doseči ugodne razmere za trženje proizvodov, tako da se poveča njihova lokalna prodaja in okrepi njihova konkurenčnost na domačih in mednarodnih trgih, med drugim z blagovnimi znamkami s kontroliranim poreklom in znakom kakovosti.

Pospeševati je treba tako sonaravno gospodarjenje z gozdovi kakor tudi dodatne vire zaslužka. Izboljšati je treba življenjske in delovne razmere v hribovskem kmetijstvu.

4. Urejanje prostora in trajnostni razvoj (1994)

Pripraviti je treba načrte in/ ali programe za urejanje prostora in trajnostni razvoj, ki morajo na področju regionalnega gospodarskega razvoja predvideti ukrepe za dovolj možnosti zaposlitev ter oskrbo v blagu in storitvah za družbeni, kulturni in gospodarski razvoj. V kmetijskem prostoru morajo načrti in programi zagotoviti zemljišča, primerna za kmetijstvo in gozdarstvo, ohraniti območja z visoko ekološko in kulturno vrednostjo ter zagotoviti varstvo pred naravnimi nevarnostmi. V poselitvenem prostoru gre za ustrezno in gospodarno omejitve območij, primernih za poselitev, za ohranjanje zelenih rekreacijskih površin v naseljih in na obrobju naselitvenih območij, za omejevanje gradnje počitniških hiš, za ohranjanje značilnih naselbinskih zasnov itd. Opredeliti je treba naravovarstvena in krajinska območja ter območja za varstvo voda in drugih naravnih življenjskih okolij. Pri prometu je treba sprejeti ukrepe za izboljšanje regionalnih in nadregionalnih povezav, za spodbujanje uporabe prometnih sredstev, sprejemljivih za okolje, za boljše usklajevanje in sodelovanje med različnimi nosilci prometa, za umiritev prometa kakor tudi za izboljšanje ponudbe javnega prevoza za domačine in goste.

Ta protokol pa zajema tudi sprejemljivost projektov ter ukrepe finančne in gospodarske politike.

5. Gorski gozd (1996)

Ta protokol predvideva izdelavo potrebnih podlag za načrtovanje. Ohraniti je treba tako varovalne funkcije gorskega gozda kakor tudi njegovo gospodarsko ter socialne in ekološke

funkcije. Skrbno je treba načrtovati ukrepe za odpiranje gozda in pri tem upoštevati zahteve varstva narave in krajine. Pogodbenice se v protokolu o gorskem gozdu zavezujejo, da bodo določile naravne rezervate v zadostnem obsegu in številu. Pogodbenice se zavezujejo, da bodo ustvarile potreben instrumentarij za financiranje ukrepov za spodbude in nadomestila.

6. Turizem (1998)

Oblikovanje in uresničevanje smernic, razvojnih programov in sektorskih načrtov mora zagotavljati obvladovanj ponudbe. Načela varstva narave in ohranjanja krajine morajo upoštevati razvoj turizma, pogodbenice se zavezujejo, da bodo, kolikor je mogoče, spodbujale projekte, ki varujejo krajino in so sprejemljivi za okolje. Protokol predvideva zagotavljanje kakovostne turistične ponudbe, pri čemer je treba zlasti upoštevati ekološke zahteve. Spodbujati je treba izmenjavo izkušenj in izvajanje skupnih akcijskih programov predvsem za izboljšanje kakovosti. Upoštevati je treba tudi usmerjanje turističnih tokov. Razvoj turizma mora biti prilagojen posebnostim okolja in razpoložljivim virom kraja ali regije .

Pogodbenice se zavezujejo, da bodo v skladu z ekološkimi merili določile območja miru, na katerih se odpovedujejo urejanju prostora v turistične namene. Pri žičnicah morajo pogodbenice poleg varnostnih zahtev in gospodarskih potreb upoštevati tudi ekološke in krajinske zahteve. Pogoji za izdajo dovoljenja za nove koncesije za žičnice je odstranitev naprav, ki se ne uporabljajo več, in zasaditev sproščenih površin.

Pogodbenice morajo spodbujati ukrepe za omejevanje prometa z motornimi vozili v turističnih krajih. Poleg tega podpirajo pobude za boljšo dostopnost turističnih krajev in središč z javnimi prevoznimi sredstvi in spodbujajo turiste k uporabi takega prevoza.

Smučišča je treba urediti tako, da se najbolje vključujejo v krajino, čim bolj je treba omejiti spreminjanje terena. Zlasti na zavarovanih območjih je treba določiti politiko usmerjanja športnih aktivnosti na prostem. Motorizirani šport je treba po možnosti omejiti in po potrebi prepovedati. Zunaj letališč je treba dovoze z zračnimi plovili v športne namene omejiti ali po potrebi prepovedati.

Poleg ukrepov za razvoj gospodarsko manj razvitih območij, za razporejanje počitnic in za spodbujanje inovacij spodbujajo pogodbenice tudi sodelovanje med turizmom, kmetijstvom, gozdarstvom in obrtjo.

7. Energija (1998)

V tem protokolu pogodbenice skrbijo za okolju prijaznejšo rabo energije in prednostno spodbujajo varčevanje z energijo in njeno racionalno rabo. Predvideni so naslednji ukrepi: izboljšanje toplotne izolacije učinkovitosti sistemov za distribucijo toplote, optimiranje učinkovitosti naprav za ogrevanje, prezračevanje in klimatizacijo, izvajanje rednih kontrol morebitno zmanjšanje okolju škodljivih emisij pri termoenergetskih napravah, prihranek energije s tehnološko naprednimi procesi za rabo in pretvorbo energije, obračun stroškov za toploto in toplo vodo po porabi, projektiranje in spodbujanje novogradenj z uporabo tehnologij z nizko porabo energije, spodbujanje in udeleževanje občinskih / lokalnih energetskih zasnov in zasnov za varovanje. Ukrepi obsegajo tudi energetsko sanacijo stavb pri rekonstrukcijah in spodbujanje okolju prijaznih sistemov ogrevanja.

Energijo iz obnovljivih virov je treba spodbujati in jo prednostno uporabljati. Vodna energija mora zagotavljati ekološko funkcionalnost vodotokov in celovitost krajin in upoštevati določene minimalne pretočne količine, predvideno je izvajanje predpisov za zmanjšanje umetnih nihanj vodne gladine ter zagotavljanje prehodnosti za živali. Poleg tega so navedeni

ukrepi za krepitev konkurenčnosti obstoječih hidroelektrarn. Varovati je treba vodne režime v vodozaščiteneh območjih za pitno vodo, zavarovanih naravovarstvenih in njihovih tamponskih, varovanih in mirnih območjih kot tudi v naravno in krajinsko ohranjenih območjih.

Pri energiji iz fosilnih goriv je treba uporabljati najboljše razpoložljive tehnologije. Pri uporabi naprav na fosilna goriva je treba preveriti tiste naprave, ki uporabljajo obnovljive vire energije.

Pri prenosu in distribuciji energije si je treba prizadevati za racionalizacijo in optimizacijo obstoječih infrastruktur, pri čemer se upoštevajo zahteve varstva okolja.

Protokol predvideva tudi renaturacijo in sonaravne tehnologije ter presojo vplivov na okolje kakor tudi predhodno posvetovanje pri projektih s čezmejnimi učinki .

8. Varstvo tal (1998)

Protokol predvideva, da se pri določitvi zavarovanih območij upoštevajo tudi tla, ki jih je vredno varovati. Pogodbenice se zavezujejo k načeloma varčnemu in neškodljivemu ravnanju s tlemi ter varčni uporabi in tlem neškodljivemu izkopu rudnega bogastva. Ohraniti je treba tla na mokriščih in barjih. Protokol predpisuje določitev in obravnavanje ogroženih območij, zlasti alpskih območij, ki so ogrožena zaradi erozije.

Pogodbenice se zavezujejo, da bodo uporabljale dobro in lokalnim razmeram prilagojeno poljedelsko, pašniško in gozdarsko prakso. Glede vnašanja snovi z uporabo gnojil in sredstev za zaščito rastlin si morajo prizadevati za izdelavo skupnih meril za dobro strokovno prakso in jih uresničevati. Tudi gozdnogojitveni ukrepi se morajo uporabljati v namene varstva tal. Pogodbenice si prizadevajo, da se preprečijo negativni vplivi turističnih dejavnosti na alpska tla ter da se stabilizirajo tla, ki so že prizadeta zaradi intenzivne rabe v turistične namene.

Protokol obravnava tudi omejevanje obremenitev s škodljivimi snovmi, ekološko sprejemljivo uporabo sredstev za posipanje ter problematiko onesnaženih tla in starih ekoloških bremen.

9. Promet (2000)

Protokol o prometu želi zagotoviti racionalno, varno in usklajeno odvijanje prometa v prometnem omrežju, ki bo med seboj čezmejno usklajeno. Nosilce prometa, prometna sredstva in zvrsti prometa je treba med seboj uskladiti, intermodalnost pa krepiti. Čim bolj je treba uporabljati obstoječe prometne sisteme in infrastrukture, povzročitelju pa zaračunavati eksterne stroške in stroške infrastrukture. Z ukrepi urejanja prostora in s strukturnimi ukrepi je treba vplivati na promet v korist preusmeritve prevoznih storitev na okolju prijaznejša prometna sredstva, zagotavljati intermodalne prevozne sisteme ter na splošno dajati prednost preprečevanju prometa. Pogodbenice se zavezujejo, da bodo sprejele ukrepe za zavarovanje prometnih poti pred naravnimi nesrečami, na območjih s posebnimi obremenitvami iz prometa pa zagotovile zaščito človeka in okolja.

Pri javnem prometu je treba spodbujati vzpostavitev in razširitev uporabnikom prijaznih in okolju primernih sistemov javnega prometa. Železniške infrastrukture je treba izboljšati z izgradnjo in razvojem velikih čezalpskih osi, vključno z dovoznimi odseki in prilagojenimi terminali. Predvidena je nadaljnja optimizacija obratovanja kot tudi posodobljenje železnic. Tovorni promet na večje razdalje je treba preusmeriti na železnico in harmonizirati določanje tarif za prometne infrastrukture. Spodbujati je treba intermodalne prevozne sisteme in čim bolj uporabljati zmogljivosti plovbe.

Pri cestnem prometu se pogodbenice v polnem obsegu in brez izjeme odpovedujejo gradnji novih čezalpskih cest višjega reda. Gradnja znotrajalpskih cest višjega razreda je možna samo še pod določenimi pogoji.

Kolikor je mogoče, je treba zmanjšati tudi obremenitve okolja zaradi letalskega prometa, vključno z letalskim hrupom. Pri gradnji turističnih objektov je potrebno dajati prednost javnemu prometu. Prav tako protokol predvideva ureditev in ohranitev območij z omejenim prometom in brez prometa, ureditev turističnih krajev, kjer je prepovedana vožnja z avtomobilom, kot tudi ukrepe za spodbujanje prihoda in bivanja počitniških gostov brez avtomobilov.

Protokol pa določa tudi realne stroške v smislu udejanjenja načela povzročitelja. Uvesti je treba usmerjevalne sisteme, ki bodo dajali prednost uporabi okolju prijaznih nosilcev prometa in prometnih sredstev.

Vzpostaviti je treba trajno opazovanje ponudbe in uporabe prometnih infrastruktur ter določiti in uporabljati cilje kakovosti okolja, standarde in kazalce.